

КРИТЕРІЇ ТА РІВНІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ФАХІВЦІВ (НА ВИБІРЦІ МЕТОДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ РМК)

Сучасний етап реформування загальної середньої освіти, зокрема вимоги, які висуваються до педагогічних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів), характеризуються суттєвим оновленням методологічних засад, посиленням розвитку особистісної спрямованості педагогів на самоосвіту та саморозвиток, відповідно до чого актуалізується потреба у розумінні складних явищ професіоналізації педагога як динамічного процесу розвитку майстерності й професіоналізму.

Проблему професійного розвитку педагогів вивчали філософи, педагоги, психологи. У працях науковців Н. Клокар, В. Маслова, В. Олійника, В. Пуцова, В. Сидоренко, М. Скрипник, Т. Сорочан та інших висвітлено проблеми післядипломної педагогічної освіти загалом і теорії та практики навчання фахівців у системі підвищення кваліфікації зокрема [11; 12; 13].

На першому етапі нашого дослідження було вивчено поняття «професіогенез», «професійний розвиток», здійснено аналіз етапів професіогенезу методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів) з урахуванням сформованості професійних установок на кожному з них [4; 6]. На другому етапі дослідження було визначено критерії, показники та рівні професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів) [5; 6]. На третьому етапі нашого дослідження визначено психодіагностичні методики для вивчення професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів) [7]. Наступним етапом нашого дослідження було проведення анкетування методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів), опрацювання результатів та формування висновків.

Опрацювання результатів дослідження здійснювалося з використанням комп'ютерної програми SPSS 20.0 for Windows. Анкетування респондентів дослідження проводилося у 2017–2018 рр. на базі ЦПО ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, метою якого було вивчення стану професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів). У дослідженні брали участь 165 методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів).

Когнітивний критерій характеризується науковими, методичними, психолого-педагогічними, мовленнєвими, інформаційними й інноваційними знаннями, необхідними для професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів), і визначається за такими показниками: професійно-педагогічна компетентність (було вивчено за допомогою «Методики визначення рівня професійної компетентності педагога» [11]; продуктивність професійно-педагогічної діяльності, яку було визначено за допомогою «Методики виявлення рівня педагогічної майстерності» [8]; інноваційність, для її вивчення було застосовано методику «Який Ваш креативний потенціал?» [3].

Праксеологічний критерій характеризується професійно необхідними вміннями й особистісними якостями методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) і визначається за такими показниками: емоційна стійкість, яка вивчалася за допомогою «Методики на визначення рівня емоційної стабільності і здатності до керування психічним самопочуттям» [11]; партнерська взаємодія та професійне спілкування, які було визначено за допомогою «Методики на виявлення стилю взаємодії у професійній діяльності» [3]; емпатія,

що вивчалася за допомогою «Методики на визначення рівня емпатії» [10].

Мотиваційний критерій розкриває внутрішні та зовнішньо позитивні мотиви участі методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) у професійній діяльності з постійного підвищення свого професійного рівня й визначається за такими показниками: інтереси й цінності, які було визначено за допомогою методики М. Рокича «Ціннісні орієнтації» [3]. співвідношення внутрішньої та зовнішньої мотивації, які вивчалася за допомогою методики К. Замфір у модифікації А. Реана «Мотивація професійної діяльності» [2], саморозвиток у професійній діяльності було визначено за допомогою методики «Здатність педагога до саморозвитку» [3].

За підсумками узагальнення отриманих результатів, на основі визначених нами показників респондентів було розподілено на групи за рівнем професійного розвитку. Методичні працівники з творчим (високим) рівнем професійного розвитку (18 %) характеризуються: високим ступенем усвідомлення важливості професійної педагогічної діяльності; високорозвиненими, ґрунтовними, систематичними знаннями, уміннями, навичками, розвинутою інноваційною здатністю впроваджувати в систему роботи інноваційні підходи, технології, методи та прийоми; спроможністю оцінювати й контролювати власну професійну діяльність для її подальшого розвитку. Для методичних працівників з конструкторським (достатнім) рівнем професійного розвитку (31 %) характерним є: володіння ґрунтовними та систематизованими знаннями й умінням їх застосовувати у професійній діяльності; уміннями здійснювати контроль та оцінювання власної професійної діяльності, яка не завжди підлягає коригуванню; частковою готовністю здійснювати творчу й інноваційну діяльність; передбачає сформованість власного професійного досвіду, умінь презентувати професійну майстерність, гнучкість у використанні педагогічних засобів, прогнозування результатів, оволодіння інноваційними освітніми технологіями. Середній (коригувальний) рівень професійного розвитку, виявлений у 37 % методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів), передбачає середнє володіння професійними знаннями, уміннями та навичками; середній рівень комунікативних умінь; недостатню впевненість у власних професійних можливостях; часткову відсутність потреб у подальшому вдосконаленні професійної діяльності. Низький рівень професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) було виявлено у 14 % респондентів, що характеризується недостатнім інтересом до професійної діяльності; переважанням прагматичних (зовнішніх) мотивів професійної діяльності; низьким оцінюванням власної професійної діяльності; відсутністю потреб у подальшому професійному вдосконаленні.

Отже, проведене дослідження дозволило вивчити критерії та рівні професійного розвитку фахівців (на вибірці методичних працівників РМК). Результати дослідження можуть використовуватися у системі підвищення кваліфікації для сприяння безперервного професійного розвитку педагогічних працівників в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти. Дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми професійного розвитку педагогічних працівників. Перспективними для подальших досліджень є питання удосконалення механізму безперервного професійного розвитку педагогічних працівників відповідно до розвитку процесів соціального та економічного напрямку в державі.

Література

1. Бодров В. А. Психология профессиональной деятельности: теоретические и прикладные проблемы. Москва: Ин-т психологии РАН, 2006. 623 с.
2. Бордовская Н. В., Реан А. А. Педагогика: учебник для вузов. СПб: Издательство «Питер», 2000. 304 с.
3. Комплекс психодіагностичних методик дослідження професіоналізму педагогічних працівників / О. І. Бондарчук та ін. Київ–Рівне, 2017. 24 с.
4. Кравчинська Т. С. Етапи професіогенезу методистів районних методичних кабінетів у вимірі сучасного суспільства. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. Херсон, 2016.

Вип. 70. Т. 2. С. 66–69.

5. Кравчинська Т. С. Критерії професійного розвитку методистів районних методичних кабінетів у вимірі сучасного суспільства. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи* : зб. наук. пр. Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. Київ, 2016. Вип. 1 (12). С. 138–144.

6. Кравчинська Т. С. Показники та рівні професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) у вимірі сучасного суспільства. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: збірник наукових праць*. 2017. Вип 29 (39). С. 11–14.

7. Кравчинська Т. С. Психодіагностичне дослідження професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів). *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2018. Вип. 62 (5). С. 113–116.

8. Педагогічна діагностика : методичні рекомендації / уклад. В. І. Уруський. Тернопіль, 2012. 129 с.

9. Рогов Е. И. Настольная книга практического психолога : в 2 кн. : учеб. пособ.. Москва, ВЛАДОС-ПРЕСС, 2006. Кн. 2. 383 с.

10. Рогов Е. И. Настольная книга практического психолога : учеб. пособие. Кн. 2. Работа психолога со взрослыми. Коррекционные приемы и упражнения. Москва : Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2002. 480 с.

11. Сидоренко В. В. Теоретичні і методичні засади розвитку педагогічної майстерності вчителя української мови і літератури в системі післядипломної освіти : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2013. 486 с.

12. Скрипник М. І. Дослідження проблем професіоналізму науково-педагогічних працівників у андрагогіці. *Проблеми освіти*. 2015. № 83. Ч. II. С. 194–199.

13. Сорочан Т. М. Професійна діяльність андрагогів : сучасний погляд. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2008. № 4. С. 27–32.

14. Цільмак О. М. Визначення поняття «професіогенез». *Професійне становлення особистості* : матеріали п'ятої всеукр. наук.-практ. конф., м. Одеса, 15 лютого 2013 р. Одеса, 2013. С. 57–60.